

TEMA 3. L'ÈTICA COM A GUIA DE LES NOSTRES ACCIONS

1. Temperament i caràcter.

-Temperament: És allò innat de la persona, la part genètica, és a dir, naixem amb unes “configuracions” determinades (més nerviosos, més actius, més porucs...). El temperament no es pot canviar, però es pot modular. Té relació amb els caràcters innats.

-Caràcter: És el que pot modular el temperament mitjançant els aprenentatges fets al llarg de la vida. És tot allò que hem après durant la vida. Té relació amb els caràcters adquirits.

-Personalitat apresada: Direcció que segueix una persona segons el que ha après durant la seva vida i segons el que pensa que fa bé. Exemple; segons la personalitat apresada les persones arriben a ser el què són actualment (professió).

-Una de les coses que “configuren” més el nostre caràcter són els hàbits. Dels hàbits bons en diem virtuts i dels hàbits dolents en diem vicis. Els costums es poden canviar, i canviant-los ens podem apropar al tipus de persona que volem arribar a ser.

2. La llei i la moral.

-Les societats sempre han posat normes amb la finalitat de poder viure en condicions tots junts. Nosaltres som lliures, per tant, sempre hi ha algú que no compleix aquestes normes. Hi ha dos tipus de normes:

-Normes legals / lleis: Són les normes obligatòries, sempre s'han de complir.

-Normes socials: Són les que podem triar si complir-les o no, per exemple, com vestir, com usar els coberts... Aquestes normes són opcionals però sempre hi són, ja que són normes que posa la mateixa societat per caure bé dins aquesta, si una persona no les compleix, és difícil que es pugui integrar.

-Moral: Conjunt de normes sobre el que es considera correcte o incorrecte.

-Ètica: El perquè considerem que un fet és correcte o incorrecte. Seria una reflexió sobre les normes morals.

-Tots els grups formen **normes morals**, ja que tothom té diferents maneres de veure les coses. Existeixen normes morals entre religions, grups d'amics, classes... Hi ha tantes morals com grups humans hi ha.

2.2. AUTONOMIA I HETERONOMIA

- AUTO: Per un mateix.
- NOMOS: Llei, norma, decisió...

-Autonomia: Capacitat d'un individu per elaborar per si mateix les normes de conducta pròpies.

- Hetero: Diferent.

-Heteronomia: Quan un individu obeeix les normes dictades per algú altre.

L'heteronomia pot aparèixer en tres formes:

- Quan segueixes les normes d'un altre individu perquè si no ho fas seràs castigat.

Ex. Ordena la teva habitació o no surts de festa.

- Quan segueixes les normes d'un altre individu amb l'objectiu de rebre un premi.

Ex. Ordena la teva habitació i et compraré un cotxe nou.

- Quan segueixes acríticament les normes que te venen de fora

Ex. No plantejar-se els resultats d'obeir una ordre externa.

L'heteronomia es pot transformar en **autonomia** quan la norma que ens imposa algú altre la considerem correcta i la complim segons el nostre criteri.

2.3. LA LLIBERTAT.

- Llibertat: Poder de triar.

Hi ha dues maneres d'entendre la llibertat:

-LA LLIBERTAT POSITIVA: Llibertat interior per decidir les coses, és a dir, capacitat que cadascú té per decidir el que sigui. És un tipus de llibertat interna.

Ex. Vull pujar a l'Everest.

-LA LLIBERTAT NEGATIVA: És el poder fer les coses, és a dir, la capacitat que cadascú té per fer el que sigui. És un tipus de llibertat externa. És la llibertat real per dur a terme el que he decidit fer.

Ex. Tinc la capacitat per pujar-hi? Què és el que m'ho impedeix?

-Les normes serveixen per fer possible l'enteniment entre tots. Les lleis fan possible combinar la llibertat d'un amb els altres.

3. LA CONSCIÈNCIA I ELS VALORS.

-Consciència intel·lectual: Capacitat per reflexionar sobre els nostres processos mentals.

-Consciència moral: Capacitat de diferenciar el bé (allò correcte) i el mal (allò incorrecte).

Quan una persona ho pot diferenciar, es considera que això mateix la converteix en responsable del que ha fet (ja que fent ús de la seva llibertat ha elegit fer una determinada acció). Si ets lliure, automàticament ets responsable del que fas.

En canvi, les persones que no tenen aquesta capacitat per diferenciar el bé del mal (per diferents motius) no poden ser responsables dels seus actes, ja que això mateix les incapacita per triar correctament els seus actes.

Lawrence Kohlberg

Lawrence Kohlberg: Psicòleg nord-americà i doctorat en filosofia. En 1958 presenta la seva tesi doctoral sobre el desenvolupament del judici moral "Teoria de desenvolupament moral"

Va estudiar l'evolució del desenvolupament moral de la persona.

Defensava que les persones tenen 3 nivells de desenvolupament de la consciència moral.
Dins cada nivell existeixen 2 etapes.

1r Nivell: Pre-convencional:

Inclou el començament de la vida humana, quan som nins i nines. Només ens interessem per estar bé, però no tenim les normes clares. Només cercam el nostre benefici personal, és a dir, ens plantejam únicament els nostres propis beneficis. Els pares ens imposen unes normes determinades i acabem actuant com ells volen mitjançant premis i càstigs, per això està present l'heteronomia.

Etapa 1: Obediència i por al càstig: Els infants es comporten d'una manera heterònoma. La seva conducta està regulada per la por al càstig.

Etapa 2: Individualisme: Per a un infant és bo allò que el beneficia a ell, fa les coses per afavorir-se a ell mateix.

2n Nivell: Convencional:

Quan les persones assolim que les normes són obligatòries, s'han de complir sempre. Però no ens plantejam si són correctes o incorrectes. Pensam que les normes són importants a nivell grupal. Acabem seguint les normes acríticament, per tant apareix l'heteronomia.

Etapa 3: Acomodació a les expectatives interpersonals: L'actuació correcta és comportar-se com esperen la família o el grup d'amics.

Etapla 4: Manteniment de l'ordre social: Allò correcte és complir les normes morals i lleis per mantenir l'ordre de la societat.

3r Nivell: Post-convencional:

Les persones comencem a plantejar-nos si les normes són correctes o incorrectes. Si hem de fer una cosa que considerem correcte segons el nostre criteri i per dur-la a terme hem de rompre les normes, ho fem. És a dir, cadascú es posa les seves normes segons el seu criteri (seguint la base de la societat).

Etapla 5: Respecte dels drets individuals: La societat està basada en drets que ningú pot violar. Allò correcte és respectar aquests drets, ja que són decisions democràtiques.

Etapla 6: Afirmació de principis morals universals: Allò correcte és actuar de manera justa amb tots els éssers humans. El nostre comportament ha de respectar la dignitat dels altres.

3.1. ELS VALORS.

Valor: Allò que estimem perquè ens sembla important.

Tipus de valors

Max Scheler: filòsof alemany, de gran importància en el desenvolupament de la fenomenologia, l'ètica i l'antropologia filosòfica. Va estudiar els valors i va crear l' "Axiologia", o ciència dels valors.

-Valors utilitaris: Quan considerem les coses segons el què podem fer amb elles (útil/inútil, eficaç/ineficaç)

-Valors estètics: Quan considerem les coses segons la seva bellesa (bellesa/lletgesa).

-Valors econòmics: Quan considerem les coses segons el seu cost (car/barat).

-Valors morals / ètics: (correcte/incorrecte, bo/dolent, just/injust)

- Tenen a veure amb allò que considerem correcte o incorrecte.
- Només poden aplicar-se a persones o accions fetes per persones.
- Són incondicionals. (No es poden posar condicions a aquests valors).
- Són necessaris, s'han de complir sempre.

Els valors tenen el seu contrari, que anomenem contravalor. Exemple: Amor-Odi, Bellesa-Lletgesa.

Escales de valors:

-La importància dels valors per a una persona. Cada persona considera uns valors més importants que uns altres, per tant, cada persona té una escala de valors diferent.

En una societat possiblement dintre dels 10 valors més importants de cada persona, tots coincideixen amb els 5 o 6 primers.

4. UNIVERSALISME MORAL - RELATIVISME MORAL - EMOTIVISME MORAL

UNIVERSALISME MORAL.

Alguns filòsofs consideren que és possible trobar algunes regles universals que s'apliquen als éssers humans de manera igual. Segons això, hi ha certes normes bàsiques molt importants que tenen validesa per tothom, a tot arreu i en tot els temps. D'això en diem **UNIVERSALISME MORAL**.

Segons l'universalisme moral, hi ha unes **normes morals bàsiques** que són vàlides per a totes les persones, en totes les èpoques i a tots els llocs del món. Això és possible com defensa Sòcrates, ja que hi ha uns conceptes o valors que no són relatius sinó universals (virtut, bondat, justícia)

Sòcrates defensava aquesta idea. Ell mai va escriure els seus pensaments, ja que per Sòcrates les paraules escrites, eren paraules mortes, Plató en canvi, va ser un deixeble de Sòcrates que va escriure les seves primeres obres seguint fidelment el pensament socràtic, d'aquesta manera ens ha arribat la seva informació.

RELATIVISME MORAL.

La interpretació oposada és el **RELATIVISME MORAL**. Segons els filòsofs relativistes, no creuen que puguin trobar-se regles que tinguin una validesa universal. Cada societat té les normes morals pròpies, que poden ser diferents dels altres. Això també és degut al fet que no hi hauria uns valors universalment vàlids per a tothom, donada la diversitat de cultures existents.

D'acord amb el relativisme, no existeix cap criteri universalment vàlid per determinar allò que és correcte per tothom. Depèn del punt de vista i dels valors acceptats.

El relativisme moral afirma que **totes les regles i els valors morals depenen d'algun factor**.

Protàgores d'Abdera > PARE DEL RELATIVISME.

Va ser un dels Sofistes savis que acudien a Atenes, s.V a C., per ensenyar als habitants una sèrie d'habilitats per prosperar dintre de la democràcia) més famosos conegut pel seu relativisme.

Ex. de pregunta relativista: La mort és bona o dolenta?

Des del punt de vista de Protàgores, la mort seria bona per l'enterrador, ja que es guanya la vida treballant d'això i dolenta pel difunt.

EMOTIVISME MORAL.

L'**emotivisme moral** és un moviment filosòfic que considera que l'autèntic fonament bàsic del judici moral no són informatius (no tenen contingut objectivable), sinó que exerceixen només la funció d'expressar o suscitar emocions. Són els sentiments els que poden mostrar la bondat o maldat de les accions humanes. Això té com a conseqüència més important la no existència d'una moral general basada en la raó, sinó que la moral està basada en els sentiments, en un gust similar al gust estètic, i, per tant la pretensió de crear normes morals racionals no té sentit. No se sap, racionalment, que una acció és moralment reprovable, sinó que se sent.

David Hume, un dels màxims exponents de l'emotivisme moral, no nega que la raó intervingui al crear el judici moral. El que nega és que sigui l'única que intervé, fins i tot nega que sigui l'element més important, però sense arribar a afirmar que la raó estigui totalment fora de l'elaboració del judici moral.

5. ÈTIQUES DEONTOLÒGIQUES - ÈTIQUES CONSEQÜENCIALISTES:

ÈTIQUES DEONTOLÒGIQUES:

Són aquelles que a l'hora de decidir si una acció és bona o dolenta consideren únicament els seus principis morals

- Deontologisme: Insisteix en la importància de complir el nostre deure

Ex: Un metge no pot incomplir els seus principis relacionats amb la seva feina, és a dir, no pot revelar els documents privats dels seus pacients.

Kant -----> Considerava que una acció és bona o dolenta segons la iniciativa en la qual es du a terme. Però, les conseqüències no es poden tenir en compte si les intencions eren bones.

ÈTIQUES CONSEQÜENCIALISTES:

Són aquelles que a l'hora de decidir si una acció és bona o dolenta miren les conseqüències que produirà:

- Conseqüencialisme: Teoria ètica en la qual, per decidir el que és correcte o incorrecte, ho fas en funció de la conseqüència.

Un exemple de teoria ètica conseqüencialista serà l'**Utilitarisme**, ja que es planteja com a criteri per decidir quina acció dur a terme, quina produirà una major felicitat per al major nombre de persones.

6. TEORIES ÈTIQUES MATERIALS:

(Heterònima)<-> imperatius hipotètics <->Ètiques materials
si vols “x” fes “y”.

Les teories ètiques materials tenen dues característiques fonamentals:

- Presenten un objectiu per la vida humana (un bé suprem).
- Te donen unes normes per arribar al bé suprem.

TEORIA ÈTICA ARISTOTÈLICA

L'eudemonisme d'Aristòtil n'és un exemple d'ètica material:

- Té com a objectiu aconseguir la felicitat.
- Aristòtil pensa que totes les coses tenen una finalitat (Telos -> finalitat -> univers teleològic= teleologia)
- L'ésser humà té tendència a aconseguir la felicitat.
- Si aconseguixes la teva finalitat arribes a la teva perfecció.
- La virtut de l'ésser humà és aplicar la raó a totes les accions humanes.
- L'estratègia del terme mitjà (és la millor estratègia actuar bé): és intentar trobar el punt d'equilibri entre dos extrems que són igualment dolents.

TEORIA ÈTICA EPICÚRIA

També ho és l'ètica d'Epicur (és un hedonisme racional), que té com a objectiu aconseguir la felicitat, per això **s'ha de cercar el plaer i fugir del dolor**.

L'epicureisme té 4 regles, anomenades **regles d'or de l'epicureisme**:

- 1a: acceptar el plaer present.
- 2a: refusar el plaer present si condueix al dolor futur.
- 3a: evitar el dolor.
- 4a: acceptar el dolor present si condueix a plaer futur.

Epicur distingeix entre **3 tipus de plaers**:

- Uns que són naturals i necessaris.
- Uns altres que són naturals però innecessaris.
- I uns altres que no són ni naturals ni necessaris.

Epicur recomana els plaers de baixa intensitat però de llarga durada.

L'**ataràxia**, que va ser defensada per epicuris i estoics, és un estat d'impertorbabilitat de l'ànima(no hi ha res que molesti), on no hi ha ni temors ni preocupacions.

Tetrafàrmakon: 4 remeis que donava Epicur per combatre les quatre grans causes de infelicitat en el seu moment:

CAUSA	REMEI
Por als déus	Pensar que els déus són autosuficients, que duen una existència separada dels mortals i que no intervenen en els assumptes humans.
Por al destí	El destí no està marcat, nosaltres som els que marcam el nostre camí quan decidim les nostres coses.
Por a la mort	Pensar que quan la mort succeeix, nosaltres no hi som i per tant no ens afecta.
Por al dolor	Pensar que si el dolor és fort dura poc temps i si dura molt de temps serà suau.

TEORIA ÈTICA UTILITARISME-----> S. XIX

-----> Es basa en les ètiques Epicur i Aristòtil.

DEFINICIÓ: És una teoria ètica que **identifica el bé amb allò que és útil**.

Principals autors:

JEREMY BENTHAM-----> XIX

- Considera que l'utilitarisme és un hedonisme social, és a dir, recerca la felicitat i el plaer a nivell social. Segons l'utilitarisme el plaer és l'absència del dolor. És una ètica conseqüencialista. -----> Estudia les conseqüències que pot dur una acció. Proposa estudiar la quantitat de felicitat que produeix una determinada acció. Serà bona si produeix un benestar a la població, i dolenta, si produeix un malestar. Les nostres accions han de mirar de fer feliç al major nombre de persones. El bé s'identifica amb això que és útil.

JOHN STUART MILL-----> XIX

- No tots els plaers són iguals, perquè ell distingeix entre una satisfacció i el que són els plaers intel·lectuals superiors (els prioritaris) (com: ciència, música, coneixement) i també adjuntava els plaers morals(menjar, dormir...) amb els intel·lectuals(solidaritat, justícia). La satisfacció de menjar, dormir, beure. "Val més ser un Sòcrates insatisfet que un porc satisfet". Està bé tenir plaers morals però s'han de promoure els plaers intel·lectuals a més de les normes bàsiques.

7. TEORIES ÈTIQUES FORMALS:

(Autonomia) <-> imperatius categòrics <-> Ètiques formals

Fes “x”.

Teories ètiques formals:

- No presenten un objectiu per a la vida humana
- Únicament te diuen quina forma o característiques han de tenir les teves accions.

L'ètica de Kant n'és un exemple. Aquest filòsof troba que les persones haurien d'actuar de manera autònoma i amb l'imperatiu categòric.

Kant és deontologista (propugna que la bona conducta consisteix en adequar el comportament a regles absolutes, desconnectades, en major o menor mesura, de les accions concretes i les seves conseqüències).

2 Formulacions de l'imperatiu categòric:

- Actua de tal manera que la norma que et posis sigui universalitzable, és a dir, tu et poses les teves mateixes normes, però el que et posis es pot poder aplicar a les altres persones.
- Actua de manera que prenguis els altres éssers humans com a finalitats i no com a mitjans (els estàs tractant com a objectes).

Kant va anomenar ètiques materials aquelles que proposen alguna finalitat que orienti a la nostra vida. Es fixa que les ètiques materials presentaven inconvenients greus. Les normes d'una ètica material sempre són hipotètiques.

Kant proposa l'ètica formal, aquesta no et diu l'objectiu que has d'aconseguir sinó de quina forma ho pots aconseguir.

L'Ètica de Kant es coneix com l'Ètica del Deure pel Deure. Has d'actuar de manera autònoma perquè és el teu deure, sense esperar res a canvi. També pensa que allò que separa una acció correcta de una incorrecte, és la intenció en la que ho fas. (Bona voluntat).

Segons Kant existeixen tres tipus d'accions possibles:

- **Accions contràries al deure:** són aquelles que considerem moralment incorrecte. (pegar a un company)
- **Accions conforme al deure:** són aquelles que nosaltres fem per evitar el càstig.
- **Accions pel deure:** aquelles les quals trobes que són moralment correctes.

Les dues primeres accions són heterònomes, en canvi, la darrera és autònoma.

Divisió entre ètiques materials i formals (RESUM)

ÈTIQUES MATERIALS	ÈTIQUES FORMALS
Ofereixen un bé suprem per a la persona	No ofereixen un bé suprem per a la persona
Donen un parell de normes per a aconseguir aquest bé suprem	
TEORIES ÈTIQUES MATERIALS: - Aristòtil (eudemonisme) - Bé suprem: felicitat - Com? Terme mig - Epicur (epicureisme) - Bé suprem: felicitat - Com? Cercar el plaer i fugir del dolor - Utilitarisme - Bé suprem: Felicitat col·lectiva - Com ? Procurar que les nostres accions facin feliç a la major quantitat de gent possible.	TEORIES ÈTIQUES FORMALS: - Ètica del deure pel deure (Kant) - Complir l'imperatiu categòric

Recordau que aquest apartat està molt relacionat amb els conceptes d'autonomia, heteronomia, i els imperatius hipotètic i categòric.

L'ètica del deure pel deure

La bona voluntat

Conceptes:

Temperament: És allò innat de la persona, la part genètica, és a dir, naixem amb unes "configuracions" determinades (més nerviosos, més actius, més porucs...).

Caràcter: Conjunt de trets, qualitats o circumstàncies que has anat aprenent durant la vida i has anat modulant-lo o sigui que es basa en l'herència adquirida.

Ètica: Part de la filosofia que estudia i reflexiona la moral i el comportament humà pel que fa al bé i al mal.

Moral: Conjunt de normes d'allò que es considera correcte o incorrecte de manera col·lectiva (conjunts de persones). Hi ha tantes morals com grups humans.

Utilitarisme: L'utilitarisme és un marc teòric per a la moralitat, basat en la maximització de la utilitat per a la societat o la humanitat.

Heteronomia: Dependència i submissió d'un individu que té la seva conducta sota el control d'una tercera persona o agent extern.

Conseqüencialisme: Ètica que sosté que la bondat i la maldat d'una acció es basa en les

seves conseqüències.

Autonomia: Capacitat per donar-se regles a un mateix o prendre decisions sense intervenció ni influència externa.

Deontologia: Classe de tractat o disciplina que se centra en l'anàlisi dels deures i dels valors regits per la moral. Cada professió, ofici o àmbit determinat pot tenir la seva pròpia deontologia que indica quin és el deure de cada persona.

Emotivisme moral: Considera que l'autèntic fonament bàsic del judici moral no dona informatius, sinó que exerceixen només la funció d'expressar els sentiments o emocions.

Bioètica: Branca de l'ètica que aspira a proveir els principis orientadors de la conducta humana en el camp biomèdic.

Eudemonisme: Doctrina ètica que considera la felicitat com el bé suprem i alhora la finalitat última de qualsevol acció moral.

Universalisme moral: Idea en l'existència d'una veritat universal objectiva que ho determina tot i que ha d'estar present igualment a tots els éssers humans.

Relativisme moral: Idea que les opinions morals o ètiques, les quals poden variar de persona a persona, són igualment vàlides i cap opinió de "el bo i el dolent" és realment millor que una altra.

Intel·lectualisme moral: Doctrina que identifica coneixement i virtut. Qui actua de forma incorrecta ho fa per desconeixement. Proposat per Sòcrates.

Imperatiu Hipotètic: Són els imperatius que prescriuen una acció com a bona perquè aquesta acció és necessària per aconseguir alguns propòsits. Es divideix en imperatius hipotètics de les habilitats i imperatius hipotètics de la prudència.

Imperatiu Categòric: no es refereixen a la matèria de l'acció, ni al seu resultat, sinó només a la forma de l'acció i el principi que la governa.

- 1) Designa una necessitat independentment de cap condició o circumstància.
- 2) Obra només segons aquella màxima que puguis voler convertida, al mateix temps en llei universal.
- 3) Expressar la relació entre les lleis objectives del voler en general i la imperfecció subjectiva de la voluntat de tal o qual ésser racional.

AXIOLOGIA: Branca de la filosofia que estudia la naturalesa dels valors i judicis valoratius. El terme va ser emprat per primera vegada per Paul Lapie el 1902 i posteriorment per Eduard von Hartmann en 1908.

VALOR: Qualitat d'un subjecte o objecte. Els valors són agregats a les característiques físiques o psicològiques, tangibles de l'objecte; és a dir, són atribuïts a l'objecte per un individu o un grup social, modificant, a partir d'aquesta atribució, el seu comportament i actituds cap a l'objecte en qüestió.